

APPENDIX

PRACTICE DIRECTION: DEVOLUTION ISSUES (And Crown Office Applications In Wales) 30 June 1999 (Supreme Court).

This Practice Direction is divided into 4 parts:

- Part I** Introduction
- Part II** Directions applicable to all proceedings
- Part III** Directions applicable to specific proceedings (paragraphs 14.2 and 14.3 deal with Crown Office applications in Wales)
- Part IV** Appeals

PART I

INTRODUCTION

Definitions

1. In this Practice Direction -

‘the Assembly’ means the National Assembly for Wales or Cynulliad Cenedlaethol Cymru

‘the GWA’ means the Government of Wales Act 1998

‘the NIA’ means the Northern Ireland Act 1998

‘the SA’ means the Scotland Act 1998

‘the Acts’ mean the GWA, the NIA and the SA

‘the Judicial Committee’ means the Judicial Committee of the Privy Council

‘the CPR’ means the Civil Procedure Rules 1998

‘the FPR’ means the Family Proceedings Rules 1991

‘the FPC’ means the Family Proceedings Courts (Children Act 1989) Rules 1991

‘devolution issue’ has the same meaning as in paragraph 1, schedule 8 to the GWA; paragraph 1, schedule 10 to the NIA; and paragraph 1, schedule 6 of the SA

‘devolution issue notice’ means a notice that a devolution issue has arisen in proceedings

Scope

- 2.1 This Practice Direction supplements the provisions dealing with devolution issues in the Acts. It deals specifically with the position if a devolution issue arises under the GWA. If a devolution issue arises under the NIA or the SA the procedure laid down in this Practice Direction should be adapted as required.
- 2.2 This Practice Direction also deals with Crown Office applications in Wales (see paragraphs 14.2 and 14.3).

The devolution legislation

- 3.1 Schedule 8 to the GWA contains provisions dealing with devolution issues arising out of the GWA; schedule 10 to the NIA contains provisions dealing with devolution issues arising out of the NIA; and schedule 6 to the SA contains provisions dealing with devolution issues arising out of the SA.
- 3.2 Broadly a devolution issue will involve a question whether a devolved body has acted or proposes to act within its powers (which includes not acting incompatibly with Convention rights¹ and Community law²) or has failed to comply with a duty imposed on it. Reference should be made to the Acts where 'devolution issue' is defined.
- 3.3(1) If a devolution issue under the GWA arises in proceedings, the court must order notice of it to be given to the Attorney General and the Assembly if they are not already a party. They have a right to take part as a party in the proceedings so far as they relate to a devolution issue, if they are not already a party (paragraph 5, schedule 8 to the GWA.) If they do take part, they may require the court to refer the devolution issue to the Judicial Committee (paragraph 30, schedule 8 to the GWA)³.
- (2) There are similar provisions in the NIA and the SA although the persons to be notified are different (paragraphs 13, 14, and 33, schedule 10 to the NIA; paragraphs 16, 17 and 33, schedule 6 to the SA).
- 3.4 Under all the Acts the court may refer a devolution issue to another court as follows:
- (1) A magistrates' court may refer a devolution issue arising in civil or summary proceedings to the High Court (paragraphs 6 and 9, schedule 8 to the GWA; paragraphs 15 and 18, schedule 10 to the NIA; and paragraphs 18 and 21, schedule 6 to the SA).

1 The rights and fundamental freedoms set out in - (a) Articles 2 to 12 and 14 of the European Convention on Human Rights ("ECHR"), (b) Articles 1 to 3 of the First Protocol (agreed at Paris on 20th March 1952), and (c) Articles 1 and 2 of the Sixth Protocol (agreed at Strasbourg on 11th May 1994), as read with Articles 16 and 18 of the ECHR (Section 1 Human Rights Act 1998; s. 107(1) and (5) GWA; sections 6(2); 24(1) and 98(1) NIA; sections 29(2); 57(2) and 126 (1) SA).

2 All the rights, powers, liabilities, obligations and restrictions from time to time created or arising by or under the Community Treaties; and all the remedies and procedures from time to time provided for by or under the Community Treaties (sections 106(7) and 155(1), GWA; sections 6(2); 24(1) and 98(1), NIA; sections 29(2); 57(2) and 126(9) SA).

3 If the Attorney General or the Assembly had become a party to the original proceedings but did not exercise their right to require the devolution issue to be referred to the Judicial Committee and the court decided the case, they would have the same rights of appeal as parties. These would not allow them to appeal a decision made in proceedings on indictment, although the Attorney General has a power under section 36 of the Criminal Justice Act 1972 to refer a point of law to the Court of Appeal where the defendant has been acquitted in a trial on indictment.

Paragraph 31, schedule 8 to the GWA, allows the Attorney General and Assembly to refer to the Judicial Committee any devolution issue which is not the subject of proceedings. This power could possibly be used if a court reached a decision where they had not been parties and so had no rights of appeal but such a reference could not affect the decision of the court.

- (2) The Crown Court may refer a devolution issue arising in summary proceedings to the High Court and a devolution issue arising in proceedings on indictment to the Court of Appeal (paragraph 9, schedule 8 to the GWA; paragraph 18, schedule 10 to the NIA; paragraph 21, schedule 6 to the SA).
 - (3) A county court, the High Court (unless the devolution issue has been referred to the High Court)⁴, and the Crown Court⁵ may refer a devolution issue arising in civil proceedings to the Court of Appeal (paragraph 7, schedule 8 to the GWA; paragraph 16, schedule 10 to the NIA; paragraph 19, schedule 6 to the SA).
 - (4) A tribunal from which there is no appeal must, and any other tribunal may, refer a devolution issue to the Court of Appeal (paragraph 8, schedule 8 to the GWA; paragraph 17, schedule 10 to the NIA; paragraph 20, schedule 6 to the SA).
 - (5) The Court of Appeal may refer a devolution issue to the Judicial Committee, unless the devolution issue was referred to it by another court (paragraph 10, schedule 8 to the GWA; paragraph 19, schedule 10 to the NIA; paragraph 22, schedule 6 to the SA).
 - (6) An appeal against the determination of a devolution issue by the High Court or the Court of Appeal on a reference lies to the Judicial Committee with the leave of the court concerned, or, failing such leave, with special leave of the Judicial Committee (paragraph 11, schedule 8 to the GWA; paragraph 20, schedule 10 to the NIA; paragraph 23, schedule 6 to the SA).
- 3.5 A court may take into account additional expense which the court considers that a party has incurred as a result of the participation of the Attorney General or the Assembly in deciding any question as to costs (paragraph 35, schedule 8 to the GWA).

PART II

DIRECTIONS APPLICABLE TO ALL PROCEEDINGS

Scope

4. Paragraphs 5 to 13 apply to proceedings in England and Wales in the magistrates' courts, the county courts, the Crown Court, the High Court and the Court of Appeal (Civil and Criminal Division). Paragraph 10 also applies to the form and procedure for a reference to the Court of Appeal by a tribunal.

⁴ If an appeal by way of case stated in criminal proceedings goes to the Divisional Court there appears to be no power for the Divisional Court to refer a devolution issue to the Court of Appeal.

⁵ eg in appeals from a magistrates' court in a licensing matter.

Raising the question as to whether a devolution issue arises

- 5.1 Where a party to any form of proceedings wishes to raise an issue which may be a devolution issue whether as a claim (or part of a claim) to enforce or establish a legal right or to seek a remedy or as a defence (or part of a defence), the provisions of this Practice Direction apply in addition to the rules of procedure applicable to the proceedings in which the issue arises.
- 5.2 A court may, of its own volition, require the question of whether a devolution issue arises to be considered, if the materials put before the court indicate such an issue may arise, even if the parties have not used the term 'devolution issue'.

Determination by a court of whether a devolution issue arises

- 6.1 The court may give such directions as it considers appropriate to obtain clarification or additional information to establish whether a devolution issue arises.
- 6.2 In determining whether a devolution issue arises the court, notwithstanding the contention of a party to the proceedings, may decide that a devolution issue shall not be taken to arise if the contention appears to the court to be frivolous or vexatious (paragraph 2 of schedule 8 to the GWA).
- 6.3 If the court determines that a devolution issue arises it must state what that devolution issue is clearly and concisely.

Notice of devolution issue to the Attorney General and the Assembly

- 7.1 If a court determines that a devolution issue arises in the proceedings, it must order a devolution issue notice substantially in the form numbered "DI 1" in Annex 1 to be given to the Attorney General and the Assembly unless they are already a party to the proceedings (paragraph 5(1), schedule 8 to the GWA).
- 7.2 A court receiving a reference does not have to serve a devolution issue notice unless it determines that a devolution issue that was not identified by the court making the reference has arisen. In that case the court receiving the reference must serve a devolution issue notice which must:
- (1) state what devolution issue has been referred to it;
 - (2) state what further devolution issue has arisen; and
 - (3) identify the referring court.
- 7.3 If the devolution issue has arisen in criminal proceedings, the devolution issue notice must state:
- (1) whether the proceedings have been adjourned;
 - (2) whether the defendant is remanded in custody; and

- (3) if the defendant has been remanded in custody and his trial has not commenced, when the custody time limit expires⁶.
- 7.4 If the devolution issue arises in an appeal, the devolution issue notice must:
- (1) state that the devolution issue arises in an appeal;
 - (2) identify the court whose decision is being appealed; and
 - (3) state whether the devolution issue is raised for the first time on appeal; or, if it is not, state that the devolution issue was raised in the court whose decision is being appealed, what decision was reached by that court, and the date of the previous notice to the Attorney General and the Assembly.
- 7.5 The devolution issue notice will specify a date which will be 14 days, or such longer period as the court may direct (see below), after the date of the devolution issue notice as the date by which the Attorney General or the Assembly must notify the court that he or it wishes to take part as a party to the proceedings, so far as they relate to a devolution issue.
- 7.6 The court may, in exceptional circumstances, specify a date longer than 14 days after the date of the devolution issue notice as the date by which the Attorney General and the Assembly must notify the court that he or it wishes to take part as a party to the proceedings. The court may do this before the notice is given, or before or after the expiry of the period given in the notice.
- 7.7 (1) On the date of the devolution issue notice,
- (a) the devolution issue notice for the Attorney General must be faxed to him by the court⁷; and
 - (b) **the devolution issue notice for the Assembly must be faxed by the court to the Counsel General for the Assembly.**
- (2) On the same day as a fax is sent a copy of the devolution issue notice must be sent by the court by first class post to the Attorney General and the Counsel General for the Assembly.
- 7.8 The court may, on such terms as it considers appropriate, order such additional documents to be served (eg in civil proceedings, the claim form) or additional information to be supplied with the devolution issue notice.
- 7.9(1) When a court orders a devolution issue notice to be given the court may make such further orders as it thinks fit in relation to any adjournment, stay, continuance of the proceedings, or interim measures, during the period within which the Attorney

⁶ Custody time limits are imposed by the Prosecution of Offences (Custody Time Limits) Regulations 1987 as amended.

⁷ See Annex 2 for information about fax numbers and addresses.

General and the Assembly have to notify the court if they intend to take part as a party to the proceedings.

- (2) Before ordering an adjournment in criminal proceedings, the court will consider all material circumstances, including whether it would involve delay that might extend beyond the custody time limits if the defendant is remanded in custody and his trial has not commenced.

7.10 If neither the Attorney General nor the Assembly notify the court within the specified time that he or it wishes to take part as a party to the proceedings:

- (1) the proceedings should immediately continue on expiry of the period within which they had to notify the court; and
- (2) the court has no duty to inform them of the outcome of the proceedings apart from the duty to notify them if the court decides to refer the devolution issue to another court (see paragraph 10.3(5)).⁸

Adding the Attorney General or the Assembly to the proceedings and their right to require referral of a devolution issue to the Judicial Committee

8.1 If the Attorney General or the Assembly wishes to take part as a party to the proceedings so far as they relate to a devolution issue, he or it must send to the court and the other parties (and to each other if only one of them has become a party) a notice substantially in the form numbered "DI 2" shown in Annex 1 within the time specified in the devolution issue notice.

8.2 On receipt of this form the court may give such consequential directions as it considers necessary.

8.3 If the Attorney General or the Assembly is a party to the proceedings, and either of them wishes to require the court to refer the devolution issue to the Judicial Committee, he or it must as soon as practicable send to the court and the other parties (and to each other if only one of them has become a party) a notice substantially in the form numbered "DI 3" shown in Annex 1.

Determination by the court of whether or not to make a reference of a devolution issue if the Attorney General or the Assembly do not require a reference

9.1 If the court is not required to refer the devolution issue to the Judicial Committee, the court will decide whether it should refer the devolution issue to the relevant court as specified in paragraph 3.4.

9.2 Before deciding whether to make a reference the court may hold a directions hearing or give written directions as to the making of submissions on the question of whether to make a reference.

8 If there is an appeal, the appeal court will serve a devolution issue notice on the Attorney General and the Assembly (see paragraph 7.4).

- 9.3 The court may make a decision on the basis of written submissions if its procedures permit this and it wishes to do so, or the court may have a hearing before making a decision.
- 9.4 In exercising its discretion as to whether to make a reference, the court will have regard to all relevant circumstances and in particular to:
- (1) the importance of the devolution issue to the public in general;
 - (2) the importance of the devolution issue to the original parties to the proceedings;
 - (3) whether a decision on the reference of the devolution issue will be decisive of the matters in dispute between the parties;
 - (4) whether all the relevant findings of fact have been made (a devolution issue will not, unless there are exceptional circumstances, be suitable for a reference if it has to be referred on the basis of assumed facts);
 - (5) the delay that a reference would entail particularly in cases involving children and criminal cases (including whether the reference is likely to involve delay that would extend beyond the expiry of the custody time limits if the defendant is remanded in custody and his trial has not commenced); and
 - (6) additional costs that a reference might involve⁹.
- 9.5 The court should state its reasons for making or declining to make a reference.
- 9.6 If the court decides not to refer the case, it will give directions for the future conduct of the action, which will include directions as to the participation of the Attorney General and the Assembly if they are parties.

Form and procedure for references

- 10.1 If the court or tribunal is required by the Attorney General or the Assembly (in relation to any proceedings before the court to which he or it is a party) to refer the devolution issue to the Judicial Committee:
- (1) the court or tribunal will make the reference as soon as practicable after receiving the notice from the Attorney General or the Assembly substantially in the form numbered "DI 3" shown in Annex 1, and follow the procedure for references in the Judicial Committee (Devolution Issues) Rules Order 1999; and
 - (2) the court or tribunal may order the parties, or any of them, to draft the reference.

9 In criminal cases section 16 of the Prosecution of Offences Act 1985 does not enable a court receiving a reference to make a defendant's costs order. If the defendant is subsequently acquitted by the court who made the reference that court can make a defendant's costs order. However it would not cover the costs of the reference as "proceedings" is defined in section 21 as including proceedings in any court below but makes no mention of proceedings on a reference.

- 10.2 If the Court of Appeal decides to refer the devolution issue to the Judicial Committee:
- (1) it will follow the procedure in the Judicial Committee (Devolution Issues) Rules Order 1999; and
 - (2) the court may order the parties, or any of them, to draft the reference.
- 10.3 If any other court or tribunal decides, or if a tribunal is required, to refer the devolution issue to another court:
- (1) the reference must be substantially in the form numbered “DI 4” shown in Annex 1 and must set out the following:
 - (a) the question referred;
 - (b) the addresses of the parties, except in the case of family proceedings, for which see paragraphs 15.2-4;
 - (c) a concise statement of the background of the matter including –
 - (i) the facts of the case, including any relevant findings of fact by the referring court or lower courts; and
 - (ii) the main issues in the case and the contentions of the parties with regard to them;
 - (d) the relevant law, including the relevant provisions of the GWA;
 - (e) the reasons why an answer to the question is considered necessary for the purpose of disposing of the proceedings;
 - (2) all judgments already given in the proceedings will be annexed to the reference;
 - (3) the court may order the parties, or any of them, to draft the reference;
 - (4) the court or tribunal will transmit the reference to:
 - (a) the Civil Appeals Office Registry if the reference is to the Court of Appeal from a county court, the High Court or the Crown Court in civil proceedings, or from a tribunal;
 - (b) the Registrar of Criminal Appeals if the reference is to the Court of Appeal from the Crown Court in proceedings on indictment; and

- (c) the Crown Office if the reference is to the High Court from a magistrates' court in civil or summary proceedings or from the Crown Court in summary proceedings¹⁰.

If the reference is transmitted to Cardiff an additional copy of the reference must be filed so that it can be retained by the Cardiff Office. The original reference will be forwarded to the Crown Office in London.

- (5) at the same time as the reference is transmitted to the court receiving the reference a copy of the reference will be sent by first class post to:
 - (a) the parties;
 - (b) the Attorney General if he is not already a party; and
 - (c) the Assembly if it is not already a party;
 - (6) each person on whom a copy of the reference is served must within 21 days notify the court to which the reference is transmitted and the other persons on whom the reference is served whether they wish to be heard on the reference;
 - (7) the court receiving the reference (either the Court of Appeal or the High Court) will give directions for the conduct of the reference, including the lodging of cases or skeleton arguments; and transmit a copy of the determination on the reference to the referring court; and
 - (8) if there has been an appeal to the Judicial Committee against a decision of the High Court or the Court of Appeal on a reference, and a copy of the Judicial Committee's decision on that appeal has been sent to the High Court or Court of Appeal (as the case may be), that court will send a copy to the court which referred the devolution issue to it.
- 10.4 When a court receives notification of the decision on a reference, it will determine how to proceed with the remainder of the case.

Power of the court to deal with pending proceedings if a reference is made (whether by the Attorney General, the Assembly or the court).

- 11. If a reference is made the court will adjourn or stay the proceedings in which the devolution issue arose, unless it otherwise orders; and will make such further orders as it thinks fit in relation to any adjournment or stay.

¹⁰ See Annex 2 for the relevant addresses. It shows The Law Courts, Cathays Park, Cardiff, CF10 3PG and the Royal Courts of Justice, Strand, London WC2A 2LL as alternative addresses for transmitting documents to the Crown Office. If the order is transmitted to Cardiff, the additional copy will be forwarded by the Cardiff Office to the Crown Office in London.

The Welsh language

- 12.1 If any party wishes to put forward a contention in relation to a devolution issue that involves comparison of the Welsh and English texts of any Assembly subordinate legislation, that party must give notice to the court as soon as possible.
- 12.2 Upon receipt of the notification, the court will consider the appropriate means of determining the issue, including, if necessary, the appointment of a Welsh speaking judicial assessor to assist the court.
- 12.3 Parties to any proceedings in which the Welsh language may be used must also comply with the Practice Direction of 16th October 1998 (relating to proceedings in the Crown Court) and the Practice Direction of 26th April 1999 (relating to civil proceedings). These Practice Directions apply, as appropriate, to proceedings involving a devolution issue in which the Welsh language may be used.

Crown Proceedings Act 1947 (Section 19)

13. Where the court has determined that a devolution issue arises, the Attorney General will give any necessary consent to:
- (1) the proceedings being transferred to The Law Courts, Cathays Park, Cardiff, CF 10 3PG, or to such other district registry as shall (exceptionally) be directed by the court; and
 - (2) to the trial taking place at Cardiff or at such other trial location as shall (exceptionally) be directed by the court.
 - (3)

PART III

DIRECTIONS APPLICABLE TO SPECIFIC PROCEEDINGS

Judicial review proceedings; Crown Office applications in Wales

- 14.1 RSC Order 53, schedule 1 to the CPR contains the procedure to be followed in applications for judicial review.
- 14.2 Notwithstanding Queen's Bench Practice Direction 23 and prescribed forms 86A and 86B¹¹ facilities will be available for applications for judicial review to be lodged at The Law Courts, Cathays Park, Cardiff, CF10 3PG if the relief sought or the grounds of the application involve either or both of the following:
- (1) a devolution issue arising out of the GWA;

11 Queen's Bench Practice Direction 23 2C(2) provides that wherever practicable proceedings should be commenced in London, although applications can be made outside London in cases of urgency. Prescribed forms 86A and 86B give the address for delivery of the forms as the Crown Office, Royal Courts of Justice, Strand, London, WC2A 2LL. It is hoped that these forms will be amended to give The Law Courts, Cathays Park, Cardiff, CF10 3PG as an alternative address for the Crown Office.

- (2) an issue concerning the Welsh Assembly, the Welsh executive, or any Welsh public body (including a Welsh local authority) even if it does not involve a devolution issue.

Such applications may continue be lodged at the Crown Office in London, if the applicant prefers to do that.

- 14.3 If applications are lodged at Cardiff an additional copy of the application must be filed so that it can be retained by the Cardiff Office. The original application will be forwarded to the Crown Office in London.
- 14.4 If a party intends to raise a devolution issue, the application notice must (in addition to the matters listed in RSC Order 53, rule 3(2)(a)):
 - (1) specify that the applicant wishes to raise a devolution issue and identify the relevant provisions of the GWA; and
 - (2) contain a summary of the facts and circumstances and points of law on the basis of which it is alleged that a devolution issue arises in sufficient detail to enable the court to determine whether a devolution issue arises.

Family proceedings in the magistrates' courts, the county courts and the High Court

- 15.1 In any proceedings in which any question with respect to the upbringing of a child arises, the court shall have regard to the general principle that any delay in determining the question is likely to prejudice the welfare of the child¹².
- 15.2 If the FPR apply, the court will comply with rule 10.21.¹³
- 15.3 If Part IV of the FPR applies, the court will comply with rule 4.23.¹⁴
- 15.4 If the FPC apply, the court will comply with Rules 23 and 33A¹⁵.

12 Section 1(2), Children Act 1989.

13 Rule 10.21 states: (1) Subject to rule 2.3 [of the FPR] nothing in these rules shall be construed as requiring any party to reveal the address of their private residence (or that of any child) save by order of the court. (2) Where a party declines to reveal an address in reliance upon paragraph (1) above, he shall give notice of that address to the court in Form C8 and that address shall not be revealed to any person save by order of the court.

14 Rule 4.23 states: (1) Notwithstanding any rule of court to the contrary, no document, other than a record of an order, held by the court and relating to proceedings to which [Part IV] applies shall be disclosed, other than to - (a) a party, (b) the legal representative of a party (c) the guardian ad litem, (d) the Legal Aid Board, or (e) a welfare officer, without the leave of the judge or the district judge. (2) Nothing in this rule shall prevent the notification by the court or the proper officer of a direction under section 37(1) to the authority concerned. (3) Nothing in this rule shall prevent the disclosure of a document prepared by a guardian ad litem for the purpose of - (a) enabling a person to perform functions required by regulations made under section 41(7); (b) assisting a guardian ad litem or a reporting officer (within the meaning of section 65(1)(b) of the Adoption Act 1976) who is appointed under any enactment to perform his functions.

- 15.5 If the proceedings are listed in column (i) of Appendix 3 to the FPR or Schedule 2 to the FPC, a copy of any notice to be given to the parties must also be given to the persons set out in column (iv) of Appendix 3 or Schedule 2 as the case may be.
- 15.6 A party wishing to raise a devolution issue must, wherever possible, raise it (giving full particulars of the provisions relied on) in the application or answer or at the first directions hearing where appropriate.
- 15.7 If a party has not raised a devolution issue as above, the party must seek the permission of the court to raise it at a later stage.
- 15.8 Where a court has referred the devolution issue to another court and has received notification of the decision on the reference, the matter should so far as is practicable be placed before the same judge or magistrates who dealt with the case before the reference.

Civil proceedings in the county courts and the High Court

- 16.1 A party wishing to raise a devolution issue must specify in the claim form, or if he is a defendant, in the defence (or written evidence filed with the acknowledgement of service in a Part 8 claim) that the claim raises a devolution issue and the relevant provisions of the GWA.
- 16.2 The particulars of claim or defence if the devolution issue is raised by the defendant (or written evidence filed with the acknowledgement of service in a Part 8 claim) must contain the facts and circumstances and points of law on the basis of which it is alleged that a devolution issue arises in sufficient detail to enable the court to determine whether a devolution issue arises in the proceedings.
- 16.3 Whether or not the allocation rules apply, if a question is raised during the proceedings that might be a devolution issue, then a directions hearing must take place and the matter must be referred to a circuit judge (in county court actions) or a High Court judge (in High Court actions) for determination as to whether a devolution issue arises and for further directions.

15 Rule 23 states: (1) No document, other than a record of an order, held by the court and relating to relevant proceedings shall be disclosed, other than to - (a) a party, (b) the legal representative of a party, (c) the guardian ad litem, (d) the Legal Aid Board, or (e) a welfare officer, without leave of the justices' clerk or the court. (2) Nothing in this rule shall prevent the notification by the court or the justices' clerk of a direction under section 37(1) to the authority concerned. (3) Nothing in this rule shall prevent the disclosure of a document prepared by a guardian ad litem for the purpose of - (a) enabling a person to perform functions required by regulations made under section 41(7); (b) assisting a guardian ad litem or a reporting officer (within the meaning of section 65(1)(b) of the Adoption Act 1976) who is appointed under any enactment to perform his functions.

Rule 33A states: (1) Nothing in these Rules shall be construed as requiring any party to reveal the address of their private residence (or that of any child) except by order of the court. (2) Where a party declines to reveal an address in reliance upon paragraph (1) he shall give notice of that address to the court in Form C8 and that address shall not be revealed to any person except by order of the court.

- 16.4 If a party fails to specify in the appropriate document that a devolution issue arises but that party subsequently wishes to raise a devolution issue, that party must seek the permission of the court.
- 16.5 Where any party has specified that a devolution issue arises, no default judgment can be obtained.

Criminal proceedings in the Crown Court

17. If the defendant wishes to raise a devolution issue he should do so at the Plea and Directions Hearing.

Criminal and civil proceedings in the magistrates' courts

- 18.1(1) Where a defendant, who has been charged or has had an information laid against him in respect of a criminal offence and has entered a plea of "Not Guilty", wishes to raise a devolution issue he should, wherever possible, give full particulars of the provisions relied on by notice in writing.
- (2) Where a party to a complaint, or applicant for a licence wishes to raise a devolution issue he should, wherever possible, give full particulars of the provisions relied on by notice in writing.
- (3) Such notice should be given to the prosecution (and other party if any) and the court as soon as practicable after the "Not Guilty" plea is entered or the complaint or application is made as the case may be.
- 18.2 Where proceedings are to be committed or transferred to the Crown Court by the magistrates, the question as to whether a devolution issue arises shall be a matter for the Crown Court.

PART IV

APPEALS

Appeals to the Court of Appeal (Civil and Criminal Division)

- 19.1 This paragraph applies if a devolution issue is raised in any appeal to either the Civil or the Criminal Division of the Court of Appeal.
- 19.2 The devolution issue may already have been raised in the court whose decision is being appealed. The devolution issue may, however, be raised for the first time on appeal.
- 19.3 Where an application for permission to appeal is made, or an appeal is brought where permission is not needed, the appellant must specify in the application notice (or the notice of appeal or notice of motion as the case may be):
- (1) that the appeal raises a devolution issue and the relevant provisions of the GWA;

- (2) the facts and circumstances and points of law on the basis of which it is alleged that a devolution issue arises in sufficient detail to enable the court to determine whether a devolution issue arises; and
 - (3) whether the devolution issue was considered in the court below, and, if so, provide details of the decision.
- 19.4 An appellant may not seek to raise a devolution issue without the permission of the court after he has filed an application notice; or a notice of appeal or notice of motion (if no application notice).
- 19.5. Where permission to appeal is sought and a party to the appeal wishes to raise a devolution issue which was not raised in the lower court, the court will determine if a devolution issue arises before deciding whether to grant leave to appeal.

Appeals to the Crown Court

20. A notice of appeal from a decision of the magistrates' courts to the Crown Court must specify whether the devolution issue was considered in the court below and if so, provide details of the decision. If it was not so considered, the notice should specify:
- (1) that the appeal raises a devolution issue and the relevant provisions of the GWA; and
 - (2) the facts and circumstances and points of law on the basis of which it is alleged that a devolution issue arises in sufficient detail to enable the court to determine whether a devolution issue arises.

ANNEX 1

DI 1

DEVOLUTION ISSUES

Notice of Devolution Issue to Attorney General and the National Assembly for Wales

[NAME OF CASE]

Take notice that the above mentioned case has raised a devolution issue as defined by Schedule 8 to the Government of Wales Act 1998. Details of the devolution issue are given in the attached schedule.

This notice meets the notification requirements under paragraph 5(1) of Schedule 8 to the Government of Wales Act 1998. You may take part as a party to these proceedings, so far as they relate to a devolution issue (paragraph 5(2) of Schedule 8). If you want to do this you must notify the court by completing the attached form, and returning it to the court at [address] by [date].

DATED

To: The Attorney General
The National Assembly for Wales
Other parties (where appropriate)

DI 2

DEVOLUTION ISSUES

Notice of intention of Attorney General or the National Assembly for Wales to become party to proceedings, so far as they relate to a devolution issue, under Paragraph 5(2) Schedule 8 to the Government of Wales Act 1998

In the [name of court]

[case name]

Take notice that the [Attorney General] [the National Assembly for Wales] intends to take part as a party to proceedings so far as they relate to a devolution issue as permitted by paragraph 5(2) of Schedule 8 to the Government of Wales Act 1998 in relation to the devolution issue raised by [], of which notice was received by the [Attorney General] [Assembly] on [].

[The [] also gives notice that it [requires the matter to be referred to] [is still considering whether to require the matter to be referred to] the Judicial Committee of the Privy Council under paragraph 30 of Schedule 8 to the Government of Wales Act 1998.]

[DATE]

On behalf of the [Attorney General] [National Assembly for Wales]

To: The clerk of the court at []
The parties to the case
[Attorney General] [National Assembly for Wales]

DI 3

DEVOLUTION ISSUES

Notice by Attorney General or National Assembly for Wales that they require devolution issue to be referred to the Judicial Committee of the Privy Council

In the [court]

[case name]

The [Attorney General] [National Assembly for Wales] gives notice that the devolution issue, which has been raised in the above case and to which [he] [it] is a party, must be referred to the Judicial Committee of the Privy Council under paragraph 30 of Schedule 8 to the Government of Wales Act 1998.

[DATE]

On behalf of the [Attorney General] [National Assembly for Wales]

To: The clerk of the court at []
The parties to the case
[Attorney General] [National Assembly for Wales]

**

DI 4

DEVOLUTION ISSUES

Reference by the court or tribunal of devolution issue to [High Court] [Court of Appeal] [Judicial Committee of the Privy Council]

In the [court]

[case name]

It is ordered that the devolution issue(s) set out in the schedule be referred to the [High Court] [Court of Appeal] [Judicial Committee of the Privy Council] for determination in accordance with paragraph [] of Schedule 8 to the Government of Wales Act 1998.

It is further ordered that the proceedings be stayed until the [High Court] [Court of Appeal] [Judicial Committee of the Privy Council] determine the devolution issue[s] or until further order.

DATED

Judge/clerk to the magistrates court
Chairman of the Tribunal
[Address]

SKELETON REFERENCE TO BE ATTACHED TO FORM DI 4

In the [court]

[case name]

- a) [The question referred.]
- b) [The addresses of the parties]
- c) [A concise statement of the background to the matters including –
 - i. The facts of the case including any relevant findings of fact by the referring court or lower courts; and
 - ii. The main issues in the case and the contentions of the parties with regard to them;]
- d) [the relevant law including the relevant provisions of the Government of Wales Act 1998]
- e) [the reasons why an answer to the question is considered necessary for the purpose of disposing of the proceedings.]

[All judgments already given in the proceedings are annexed to this reference.]

ANNEX 2

ADDRESSES

1. Notices to the National Assembly for Wales (*Cynulliad Cenedlaethol Cymru*) must be sent to the Counsel General to the National Assembly for Wales, Crown Buildings, Cathays Park, Cardiff CF99 1NA. Fax Number 01222 826798.
2. Notices to the Attorney General must be sent to the Attorney General's Chambers, 9 Buckingham Gate, London, SW1E 6JP. Fax number 0171 271 2433.
3. References to the Crown Office under paragraph 14.2 of the Practice Direction may be sent to the Crown Office, Royal Courts of Justice, Strand, London WC2A 2LL; or the Law Courts, Cathays Park, Cardiff, CF10 3PG (2 copies).

EXPLANATORY NOTE

4. The addresses and fax numbers above are the best information available, however it is possible that these (particularly the fax numbers and address for Notices to the Assembly) may change, it would therefore be advisable to confirm the numbers before sending information.

Cyfarwyddyd Ymarfer : Materion Yn Ymwneud Â Datganoli (a Cheisiadau Swyddfa'r Goron yng Nghymru)

Rhennir y Cyfarwyddyd Ymarfer hwn yn 4 rhan:

- Rhan I Cyflwyniad
- Rhan II Cyfarwyddiadau perthnasol i bob achos
- Rhan III Cyfarwyddiadau perthnasol i achosion penodol (mae paragraffau 14.2 ac 14.3 yn delio â cheisiadau Swyddfa'r Goron yng Nghymru)
- Rhan IV Apeliadau

RHAN I

CYFLWYNIAD

Diffiniadau

1. Yn y Cyfarwyddyd Ymarfer hwn –
golyga 'y Cynulliad' Gynulliad Cenedlaethol Cymru
golyga 'DLC' Ddeddf Llywodraeth Cymru 1998
golyga 'DGI' Ddeddf Gogledd Iwerddon 1998
golyga 'DA' Ddeddf yr Alban 1998
golyga 'y Deddfau' DLC, DGI a DA
golyga 'y Pwyllgor Barnwrol' Bwyllgor Barnwrol y Cyfrin-Gyngor
golyga 'RTS' Reolau Trefn Sifil 1998
golyga 'RAT' Reolau Achosion Teulu 1991
golyga 'LAT' Reolau 1991 (Deddf Plant 1989) Llysoedd Achosion Teulu
golyga 'RGL' Reolau Y Goruchel Lys
mae gan 'mater datganoli' yr un ystyr ag ym mharagraff 1, atodlen 8 DLG; paragraff 1, atodlen 10 DGI; a paragraff 1, atodlen 6 DA
golyga 'rhybudd mater datganoli' rybudd bod mater datganoli wedi codi yn yr achos

Ystod

- 2.1 Mae'r Cyfarwyddyd Ymarfer hwn yn ategu'r darpariaethau sy'n delio â materion datganoli yn y Deddfau. Mae'n delio'n benodol â'r sefyllfa os yw mater datganoli'n codi o dan DLC. Os yw mater datganoli'n codi o dan DGI neu DA dylid addasu'r drefn a osodir yn y Cyfarwyddyd Ymarfer hwn fel y bo'r angen.
- 2.2 Mae'r Cyfarwyddyd Ymarfer hwn hefyd yn delio â cheisiadau Swyddfa'r Goron yng Nghymru (gweler paragraffau 14.2 ac 14.3).

Deddfwriaeth datganoli

- 3.1 Mae atodlen 8 DLC yn cynnwys darpariaethau'n delio â materion datganoli sy'n deillio o DLC; mae atodlen 10 DGI yn cynnwys darpariaethau'n delio â materion datganoli'n deillio o DGI; ac mae atodlen 6 DA yn cynnwys darpariaethau'n delio â materion datganoli'n deillio o DA.
- 3.2 Yn gyffredinol bydd mater datganoli'n ymwneud ag a yw corff datganoledig wedi gweithredu neu'n bwriadu gweithredu o fewn ei bwerau (sy'n cynnwys peidio â gweithredu'n anghydnaws â hawliau Confensiwn¹ a deddf Cymuned²) neu wedi methu â chydymffurfio â dyletswydd a osodwyd arno. Dylid cyfeirio at y Deddfau lle caiff 'mater datganoli' ei ddiffinio.
- 3.3(1) Os yw mater datganoli o dan DLC yn codi yn yr achos, rhaid i'r llys orchymyn bod rhybudd o hyn yn cael ei roi i'r Twrnai Cyffredinol ac i'r Cynulliad os nad ydynt eisoes yn barti. Mae ganddynt hawl i gymryd rhan fel parti yn yr achos i'r graddau y maent yn berthnasol i fater datganoli, os nad ydynt eisoes yn barti (paragraff 5, atodlen 8 i DLC). Os ydynt yn cymryd rhan, gallant fynnu bod y llys yn cyfeirio'r mater datganoli i'r Pwyllgor Barnwrol (paragraff 30, atodlen 8 DLC)³.
- (2) Ceir darpariaethau tebyg yn DGI a DA er bod y bobl i'w hysbysu'n wahanol (paragraffau 13, 14, a 33, atodlen 10 DGI; paragraffau 16, 17 a 33, atodlen 6 DA).
- 3.4 O dan yr holl Ddeddfau gall y llys gyfeirio mater datganoli i lys arall fel a ganlyn:
- (1) Gall llys ynadon gyfeirio mater datganoli'n codi o achos sifil neu ddiannod i'r Uchel Lys (paragraffau 6 a 9, atodlen 8 DLC; paragraffau 15 ac 18, atodlen 10 DGI; a pharagraffau 18 a 21, atodlen 6 DA).
- (2) Gall Llys y Goron gyfeirio mater datganoli'n codi mewn achos diannod i'r Uchel Lys a mater datganoli'n codi mewn achosion ar ddiad i'r Llys Apêl (paragraff 9, atodlen 8 DLC; paragraff 18, atodlen 10 DGI, paragraff 21, atodlen 6 DA).

1 Nodir hawliau a rhyddid sylfaenol yn – (a) Erthyglau 2 i 12 ac 14 Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol (“CEHD”), (b) Erthyglau 1 i 3 o'r Protocol Cyntaf (cytunwyd ym Mharis 20 Mawrth 1952), ac (c) Erthyglau 1 a 2 y Chweched Protocol (cytunwyd yn Strasbourg 11 Mai 1994), fel y'u darllenir gydag Erthyglau 16 ac 18 CEHD (Adran 1 Deddf Hawliau Dynol 1998; a. 107(1) a (5) DLC; adrannau 6(2); 24(1) a 98(1) DGI; adrannau 29(2); 57(2) a 126(1) DA).

2 Yr holl hawliau, pwerau, rhwymedigaethau, goblygiadau a chyfyngiadau a grewyd neu sy'n deillio o bryd i'w gilydd gan neu o dan Gytundebau Cymuned; a'r holl rwymedïau a threfniadaethau a ddarparwyd o bryd i'w gilydd ar gyfer, gan neu o dan Gytundebau Cymuned (adrannau 106(7) a 155(1), DLC; adrannau 6(2); 24(1) a 98(1), DGI; adrannau 29(2); 57(2) a 126(9) DA).

3 Pe bai'r Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad wedi dod yn barti i'r achos gwreiddiol ond heb ymarfer eu hawl i fynnu bod y mater datganoli'n cael ei gyfeirio i'r Pwyllgor Barnwrol a'r llys wedi penderfynu'r achos, byddai ganddynt yr un hawl apêl â phartion. Ni fyddai'r rhain yn caniatáu apêl iddynt ar benderfyniad a wnaed mewn achos ar ddiad, er bod gan y Twrnai Cyffredinol bŵer o dan adran 36 Deddf Cyfiawnder Troseddol 1972 i gyfeirio pwynt o gyfraith i'r Llys Apêl lle bo'r diffynnydd wedi ei ryddhau mewn prawf ar ddiad.

Mae paragraff 31, atodlen 8 DLC, yn caniatáu i'r Twrnai Cyffredinol ac i'r Cynulliad gyfeirio i'r Pwyllgor Barnwrol unrhyw fater datganoli nad yw'n destun achos. Gellid defnyddio'r pŵer hwn pe bai llys yn penderfynu a hwythau heb fod yn bartion ac felly heb hawl apêl ond ni allai cyfeirio o'r fath effeithio penderfyniad y llys.

- (3) Gall llys sirol, yr Uchel Lys (oni bai bod y mater datganoli wedi ei gyfeirio i'r Uchel Lys)⁴, a Llys y Goron⁵ gyfeirio mater datganoli'n codi o achos sifil i'r Llys Apêl (paragraff 7, atodlen 8 DLC; paragraff 16, atodlen 10 DGI, paragraff 19, atodlen 6 DA).
 - (4) Rhaid i dribiwnlys lle nad oes apêl, a gall unrhyw dribiwnlys arall, gyfeirio mater datganoli i'r Llys Apêl (paragraff 8, atodlen 8 DLC; paragraff 17, atodlen 10 DGI; paragraff 20, atodlen 6 DA).
 - (5) Gall y Llys Apêl gyfeirio mater datganoli i'r Pwyllgor Barnwrol, oni bai bod y mater datganoli wedi ei gyfeirio iddo gan lys arall (paragraff 10, atodlen 8 DLC; paragraff 19, atodlen 10 DGI; paragraff 22, atodlen 6 DA).
 - (6) Y Pwyllgor Barnwrol sydd i ddelio ag apêl yn erbyn cyfeirio penderfyniad ar fater datganoli i'r Uchel Lys neu Lys Apêl, gyda chaniatâd y llys perthnasol, neu o fethu â chael caniatâd o'r fath, gyda chaniatâd arbennig y Pwyllgor Barnwrol (paragraff 11, atodlen 8 DLC; paragraff 20, atodlen 10 DGI; paragraff 23, atodlen 6 DA).
- 3.5 Gall llys gymryd i ystyriaeth dreuliau ychwanegol y mae'r llys yn tybio bod parti wedi eu talu wrth i'r Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad gymryd rhan wrth benderfynu unrhyw gwestiwn ar gostau (paragraff 35, atodlen 8 DLC).

RHAN II

CYFARWYDDIADAU PERTHNASOL I BOB ACHOS

Ystod

4. Mae Paragraffau 5 i 13 yn berthnasol i achosion yng Nghymru a Lloegr mewn llysoedd ynadon, llysoedd sirol, Llys y Goron, yr Uchel Lys a'r Llys Apêl (Adran Sifil a Throseddol). Mae paragraff 10 hefyd yn berthnasol i ffurf a threfn cyfeirio i Llys Apêl gan dribiwnlys.

Codi cwestiwn a yw mater datganoli'n codi

- 5.1 Lle y mae parti i unrhyw ffurf o achos am godi mater a all fod yn fater datganoli, boed fel cais (neu ran o gais) i orfodi neu i sefydlu hawl gyfreithiol neu i geisio rhwymedi neu fel amddiffyniad (neu ran o amddiffyniad), bydd darpariaethau'r Cyfarwyddyd Ymarfer hwn yn berthnasol yn ogystal â'r rheolau trefn sy'n berthnasol i'r achos y cwyd y mater ohono.
- 5.2 Gall llys, o'i ewyllys ei hun, fynnu bod ystyriaeth yn cael ei roi i'r cwestiwn a yw mater datganoli'n codi, os yw'r defnyddiau a osodwyd gerbron y llys yn nodi y gall

4 Os yw âpel mewn ffurf achos datganedig mewn achos troseddol yn mynd i Lys Adrannol ymddengys nad oes pŵer gan y Llys Adrannol i gyfeirio mater datganoli i'r Llys Apêl.

5 e.e. mewn apeliadau o lys ynadon ar fater trwyddedu.

mater o'r fath godi, hyd yn oed os nad yw'r partion wedi defnyddio'r term 'mater datganoli'.

Penderfyniad gan llys a yw mater datganoli'n codi

- 6.1 Gall y llys roi cyfarwyddiadau y cred eu bod yn addas i gael eglurhad neu wybodaeth ychwanegol i bennu a yw mater datganoli'n codi.
- 6.2 Wrth bennu a yw mater datganoli'n codi, gall y llys, beth bynnag fo haerriad parti i'r llys, benderfynu nad yw mater datganoli'n codi os yw'r haerriad yn ymddangos i'r llys yn wamal neu'n flinderus (paragraff 2 atodlen DLC).
- 6.3 Os yw'r llys yn penderfynu bod mater datganoli'n codi rhaid iddo ddatgan yn glir ac yn gryno beth yw'r mater datganoli.

Rhybudd o fater datganoli i'r Twrnai Cyffredinol ac i'r Cynulliad

- 7.1 Os yw llys yn penderfynu bod mater datganoli'n codi yn yr achos, rhaid iddo orchymyn rhybudd mater datganoli o ran sylwedd yn ffurflen rhif "DI 1" yn Atodiad 1 i'w rhoi i'r Twrnai Cyffredinol ac i'r Cynulliad oni bai eu bod eisoes yn barti i'r achos (paragraff 5(1), atodlen 8 DLC).
- 7.2 Nid oes rhaid i llys sy'n derbyn y cyfeirio gyhoeddi rhybudd mater datganoli oni bai ei fod yn penderfynu fod mater datganoli wedi codi na chafodd ei nodi gan y llys sy'n gwneud y cyfeirio. Yn yr achos hwnnw rhaid i'r llys sy'n derbyn y cyfeirio gyhoeddi rhybudd mater datganoli. Rhaid i'r rhybudd hwn:
 - (1) nodi pa fater neu faterion datganoli sydd wedi cael ei gyfeirio neu eu cyfeirio iddo;
 - (2) nodi pa fater neu faterion datganoli pellach sydd wedi codi; a
 - (3) nodi'r llys sy'n cyfeirio.
- 7.3 Os yw'r mater datganoli wedi codi mewn achos troseddol, rhaid i'r rhybudd mater datganoli nodi:
 - (1) a yw'r achos wedi cael ei ohirio;
 - (2) a yw'r diffynnydd wedi ei gadw yn y ddalfa; ac
 - (3) os yw'r diffynnydd wedi ei gadw yn y ddalfa ac os nad yw ei brawf wedi dechrau, pryd y bydd terfyn amser cadw yn y ddalfa'n dod i ben.⁶
- 7.4 Os yw'r mater datganoli'n codi mewn apêl, rhaid i'r rhybudd mater datganoli:
 - (1) nodi bod y mater datganoli'n codi mewn apêl;

6 Caiff terfynau amser cadw yn y ddalfa eu gosod gan Reoliadau Erlyn Troseddau (Terfynau Amser yn y Ddalfa) 1987 fel y'u gwellwyd.

- (2) nodi'r llys yr apelir yn erbyn ei benderfyniad; a
- (3) nodi a godir y mater datganoli am y tro cyntaf ar apêl; neu os na chodir, nodi bod y mater datganoli wedi ei godi yn y llys y mae apêl yn erbyn ei benderfyniad, pa benderfyniad a wnaed yn y llys hwnnw, a dyddiad y rhybudd blaenorol i'r Twrnai Cyffredinol ac i'r Cynulliad.
- 7.5 Bydd y rhybudd mater datganoli'n pennu dyddiad a fydd yn 14 diwrnod, neu'n gyfnod hwy yn ôl cyfarwyddyd y llys (gweler isod), ar ôl dyddiad y rhybudd mater datganoli, fel y dyddiad y bydd rhaid i'r Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad roi gwybod i'r llys a ydyw am gymryd rhan fel parti i'r achos, o ran ei berthynas i fater datganoli.
- 7.6 Gall y llys, mewn amgylchiadau eithriadol, nodi dyddiad hwy na 14 diwrnod ar ôl dyddiad y rhybudd mater datganoli fel y dyddiad y bydd rhaid i'r Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad roi gwybod i'r llys a ydyw am gymryd rhan fel parti i'r achos. Gall y llys wneud hyn cyn rhoi'r rhybudd, neu cyn neu ar ôl diwedd y cyfnod a roddir yn y rhybudd.
- 7.7 (1) Ar ddyddiad y rhybudd mater datganoli
- (a) Rhaid i'r rhybudd mater datganoli i'r Twrnai Cyffredinol gael ei ffacsio at gan y llys⁷; a
- (b) Rhaid i'r rhybudd mater datganoli i'r Cynulliad gael ei ffacsio gan y llys at Gwnsel Cyffredinol y Cynulliad;
- (2) Yr un dydd ag yr anfonir ffacs rhaid anfon copi o'r rhybudd mater datganoli gan y llys gyda phost dosbarth cyntaf at y Twrnai Cyffredinol ac at Gwnsel Cyffredinol y Cynulliad.
- 7.8 Gall y llys, ar delerau yr ystyria'n addas, orchymyn bod dogfennau ychwanegol yn cael eu cyflwyno (ee mewn achos sifil, y ffurflen hawlio) neu bod gwybodaeth ychwanegol yn cael ei darparu gyda'r rhybudd mater datganoli.
- 7.9 (1) Pan fo llys yn gorchymyn bod rhybudd mater datganoli'n cael ei roi gall y llys wneud gorchymynion pellach fel y gwêl yn dda mewn perthynas â gohirio, atal neu barhau'r achos, neu fesurau dros dro, yn ystod y cyfnod y mae rhaid i'r Twrnai Cyffredinol a'r Cynulliad roi gwybod i'r llys a ydynt yn bwriadu cymryd rhan fel parti i'r achos.**
- (2) Cyn gorchymyn gohiriad mewn achos troseddol, bydd y llys yn ystyried yr holl amgylchiadau perthnasol, gan gynnwys a fyddai'n golygu gohirio a allai estyn y tu hwnt i derfynau amser cadw yn y ddalfa os yw'r diffynnydd wedi ei gadw yn y ddalfa ac os nad yw ei brawf wedi dechrau.

⁷ Gweler Atodiad 2 am wybodaeth am rifau ffacs a chyfeiriadau.

7.10 Os nad yw'r Twrnai Cyffredinol na'r Cynulliad yn rhoi gwybod i'r llys o fewn yr amser penodedig ei fod am gymryd rhan fel parti i'r achos:

(1) dylai'r achos fynd yn ei flaen ar unwaith ar ddiwedd y cyfnod yr oedd ganddynt i roi gwybod i'r llys; a

(2) nid oes dyletswydd ar y llys i roi gwybod iddynt o ganlyniad yr achos ac eithrio'r ddyletswydd i roi gwybod iddynt a yw'r llys yn penderfynu cyfeirio'r mater datganoli i lys arall (gweler paragraff 10.3 (5)).⁸

Ychwanegu'r Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad at yr achos a'u hawl i fynnu cyfeirio mater datganoli i'r Pwyllgor Barnwrol

8.1 Os yw'r Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad am gymryd rhan fel parti i'r achos cyhyd ag y bo'n ymwneud â mater datganoli, rhaid iddo anfon i'r llys ac at y partïon eraill (ac at ei gilydd os un ohonynt yn unig sydd wedi dod yn barti) rybudd o ran sylwedd yn y ffurflen a rifwyd "DI 2" a ddangosir yn Atodiad 1 o fewn yr amser a nodir yn y rhybudd mater datganoli.

8.2 Wrth dderbyn y ffurflen hon gall y llys roi cyfarwyddiadau dilynol fel y gwêl yn angenrheidiol.

8.3 Os yw'r Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad yn barti i'r achos, ac os yw'r naill neu'r llall ohonynt am fynnu bod y llys yn cyfeirio'r mater datganoli i Bwyllgor Barnwrol, rhaid iddo cyn gynted ag y bo'n ymarferol anfon rhybudd o ran sylwedd yn y ffurflen a rifwyd "DI 3" yn Atodiad 1 i'r llys ac at y partïon eraill (ac at ei gilydd os un ohonynt yn unig sydd wedi dod yn barti).

Penderfyniad gan y llys ar gyfeirio mater datganoli ai peidio os nad yw'r Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad yn mynnu cyfeirio

9.1 Os nad oes gofyn i'r llys gyfeirio'r mater datganoli i'r Pwyllgor Barnwrol, bydd y llys yn penderfynu a ddylai gyfeirio'r mater datganoli i'r llys perthnasol fel y nodir ym mharagraff 3.4.

9.2 Cyn penderfynu a ddylid cyfeirio, gall y llys gynnal gwrandawriad cyfarwyddo neu roi cyfarwyddiadau ysgrifenedig ar wneud argymhellion ynglŷn â chyfeirio neu beidio.

9.3 Gall y llys benderfynu ar sail argymhellion ysgrifenedig os yw ei drefniadaeth yn caniatáu hyn ac os yw'n dymuno gwneud hyn, neu gall y llys gynnal gwrandawriad cyn penderfynu.

9.4 Wrth ddefnyddio'i ddisgresiwn a ydyw am gyfeirio, bydd y llys yn ystyried yr holl amgylchiadau perthnasol ac yn enwedig:

(1) pwysigrwydd y mater datganoli i'r cyhoedd yn gyffredinol;

8 Os oes apêl, bydd y llys apêl yn cyflwyno rhybudd mater datganoli i'r Twrnai Cyffredinol ac i'r Cynulliad (gweler paragraff 7.4).

- (2) pwysigrwydd y mater datganoli i bartion gwreiddiol yr achos;
 - (3) a fyddai penderfyniad ar gyfeirio'r mater datganoli yn dyngedfennol yn y materion o anghydfod rhwng y partion;
 - (4) a yw holl ganfyddiadau perthnasol ffeithiau wedi eu gwneud (ni fydd mater datganoli, oni bai bod amgylchiadau eithriadol, yn addas i'w gyfeirio os oes rhaid iddo gael ei gyfeirio ar sail ffeithiau tybiedig);
 - (5) y gohirio y byddai cyfeirio'n ei olygu yn enwedig mewn achosion sy'n cynnwys plant ac achosion troseddol (gan gynnwys a yw'r cyfeirio'n debyg o olygu gohirio a fyddai'n estyn y tu hwnt i ddiwedd y terfynau amser ar gadw yn y ddalfa os yw'r diffynnydd wedi ei gadw yn y ddalfa ac os nad yw ei brawf wedi dechrau); a
 - (6) costau ychwanegol y gallai cyfeirio eu golygu.⁹
- 9.5 Dylai'r llys nodi ei resymau dros wneud neu wrthod cyfeirio.
- 9.6 Os yw'r llys yn penderfynu peidio â chyfeirio'r achos, bydd yn rhoi cyfarwyddiadau ar gyfer trin yr achos yn y dyfodol, a fydd yn cynnwys cyfarwyddiadau ar y rhan a gymer y Twrnai Cyffredinol a'r Cynulliad os ydynt yn bartion.

Ffurflen a threfn cyfeirio

- 10.1 Os yw'r Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad yn hawlio bod y llys neu'r tribiwnlys (mewn perthynas ag unrhyw achos gerbron y llys y mae'n barti iddo) yn cyfeirio'r mater datganoli i'r Pwyllgor Barnwrol:
- (1) bydd y llys neu'r tribiwnlys yn gwneud y cyfeirio cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl derbyn y rhybudd oddi wrth y Twrnai Cyffredinol neu'r Cynulliad o ran sylwedd yn y ffurflen a rifwyd "DI 3" a ddangosir yn Atodiad 1, ac yn dilyn y drefn ar gyfer cyfeirio yng Ngorchymyn Rheolau'r Pwyllgor Barnwrol (Materion Datganoli) 1999; a
 - (2) gall y llys neu'r tribiwnlys orchymyn y partion, neu unrhyw un ohonynt, i lunio'r cyfeirio.
- 10.2 Os yw'r Llys Apêl yn penderfynu cyfeirio'r mater datganoli i'r Pwyllgor Barnwrol:
- (1) bydd yn dilyn y drefn yng Ngorchymyn Rheolau'r Pwyllgor Barnwrol (Materion Datganoli) 1999; a
 - (2) gall y llys orchymyn y partion, neu unrhyw un ohonynt, i lunio'r cyfeirio.

⁹ Mewn achosion troseddol nid yw adran 16 Deddf Erynn Troseddau 1985 yn galluogi llys sy'n derbyn cyfeirio i wneud gorchymyn costau diffynnydd. Os yw'r diffynnydd wedi hyn yn cael ei ryddhau gan y llys sydd wedi gwneud y cyfeirio, gall y llys hwnnw wneud gorchymyn costau diffynnydd. Serch hynny ni fyddai'n ymwneud â chostau'r cyfeirio gan fod "achos" sy'n cael ei ddiffinio yn adran 21 yn cynnwys achos mewn unrhyw lys llai ond nid yw'n sôn am achos ar ôl cyfeirio.

10.3 Os yw unrhyw lys neu dribiwnlys arall yn penderfynu cyfeirio'r mater datganoli i unrhyw lys arall, neu os mynnir bod tribiwnlys yn gwneud hynny:

- (1) rhaid i'r cyfeirio fod o ran sylwedd yn y ffurflen a rifwyd "DI 4" a ddangosir yn Atodiad 1 a rhaid iddo nodi'r canlynol:
 - (a) y cwestiwn a gyfeirir;
 - (b) cyfeiriadau'r partïon, ac eithrio mewn achosion teulu, gweler paragraffau 15.2-4;
 - (c) datganiad cryno o gefndir y mater gan gynnwys –
 - (i) ffeithiau'r achos, gan gynnwys unrhyw ganfyddiadau ffeithiol perthnasol gan y llys cyfeirio neu'r llysoedd is; a
 - (ii) y prif bynciau yn yr achos a haeriadau'r partïon ynglŷn â hwy;
 - (ch) y gyfraith berthnasol, gan gynnwys darpariaethau perthnasol DLC;
 - (d) y rhesymau pam caiff ateb i'r cwestiwn ei ystyried yn angenrheidiol er mwyn gwaredu'r achos;
- (2) bydd pob dyfarniad a roddwyd eisoes yn yr achos yn cael ei atodi i'r cyfeirio;
- (3) gall y llys orchymyn y partïon, neu unrhyw un ohonynt, i lunio'r cyfeirio;
- (4) bydd y llys neu'r tribiwnlys yn trosglwyddo'r cyfeirio i:
 - (a) Cofrestrfa'r Swyddfa Apeliadau Cyhoeddus os yw'r cyfeirio i'r Llys Apêl oddi wrth Lys Sirol, yr Uchel Lys neu Lys y Goron mewn achos sifil, neu oddi wrth dribiwnlys;
 - (b) Cofrestrydd Apeliadau Troseddol os yw'r cyfeirio i'r Llys Apêl oddi wrth Lys y Goron mewn achos ar ddiad; a
 - (c) Swyddfa'r Goron os yw'r cyfeirio i'r Uchel Lys o lys ynadon mewn achos sifil neu ddiannod neu oddi wrth Lys y Goron mewn achos diannod.¹⁰

Os caiff y gorchymyn ei drosglwyddo i Gaerdydd rhaid ffeilio copi ychwanegol o'r gorchymyn fel y gellir ei gadw gan Swyddfa Caerdydd. Caiff y cyfeirio gwreiddiol ei anfon i Swyddfa'r Goron yn Llundain.

- (5) yr un pryd ag y caiff y cyfeirio ei drosglwyddo i'r llys sy'n derbyn y cyfeirio anfonir copi o'r cyfeirio gyda'r post dosbarth cyntaf at:

10 Gweler Atodiad 2 am gyfeiriadau perthnasol. Dengys Lysoedd Cyfraith, Parc Cathays, Caerdydd CF10 3PG a Llysoedd Barn Brenhinol, Strand, Llundain WC2A 2LL fel cyfeiriadau eraill am drosglwyddo dogfennau i Swyddfa'r Goron. Os caiff y gorchymyn ei drosglwyddo i Gaerdydd, caiff y gwreiddiol ei anfon gan Swyddfa Caerdydd i Swyddfa'r Goron yn Llundain.

- (a) y partiön;
 - (b) y Twrnai Cyffredinol os nad yw ef eisoes yn barti; a
 - (c) y Cynulliad os nad yw eisoes yn barti;
- (6) rhaid i bob un y cyflwynir copi o'r trosglwyddo iddo roi gwybod i'r llys y trosglwyddir y cyfeirio iddo ac i eraill y cyflwynir y cyfeirio iddynt o fewn 21 dydd a ydynt am gael eu clywed ar y cyfeirio;
- (7) bydd y llys sy'n derbyn y cyfeirio (naill ai'r Llys Apêl neu'r Uchel Lys) yn rhoi cyfarwyddiadau ar sut y trafodir y cyfeirio, gan gynnwys cyflwyno argymhellion neu ddadleuon sgerbwdd; a throsglwyddo copi o'r penderfyniad ar y cyfeirio i'r llys cyfeirio; a
- (8) os ceir apêl i'r Pwyllgor Barnwrol yn erbyn penderfyniad Uchel Lys neu Lys Apêl ar gyfeirio, ac os oes copi o benderfyniad y Pwyllgor Barnwrol ar yr apêl wedi ei anfon i'r Uchel Lys neu i'r Llys Apêl (fel y bo'n briodol), bydd y llys yn anfon copi i'r llys a gyfeiriodd y mater datganoli iddo.
- 10.4 Pan fo llys yn derbyn hysbysiad o benderfyniad ar gyfeirio, bydd yn penderfynu ar sut i fwrw ymlaen â gweddill yr achos.

Pŵer llys i ddelio ag achos yn yr arfaeth os gwneir cyfeirio (naill ai gan y Twrnai Cyffredinol, y Cynulliad neu'r llys).

11. Os gwneir cyfeirio bydd y llys yn gohirio neu'n atal yr achos lle y cododd y mater datganoli, oni bai ei fod yn gorchymyn fel arall; a bydd yn gwneud gorchmynion pellach fel y gwêl yn dda mewn perthynas ag unrhyw ohirio neu atal.

Yr iaith Gymraeg

- 12.1 Os yw unrhyw barti'n dymuno cynnig haerriad ynglŷn â mater datganoli sy'n cynnwys cymharu testunau Cymraeg a Saesneg unrhyw ddeddfwriaeth eilradd o eiddo'r Cynulliad, rhaid i'r parti hwnnw roi rhybudd i'r llys cyn gynted ag y bo modd.
- 12.2 Wrth dderbyn yr hysbysiad, bydd y llys yn ystyried y dull priodol o benderfynu'r mater, gan gynnwys, os oes angen, benodi asesydd barnwrol Cymraeg i gynorthwyo'r llys.
- 12.3 Rhaid i bartiön i unrhyw achos lle y caiff y Gymraeg o bosib ei defnyddio hefyd gydymffurfio â Chyfarwyddyd Ymarfer 16 Hydref 1998 (yn ymwneud ag achosion yn Llys y Goron) a Chyfarwyddyd Ymarfer 26 Ebrill 1999 (yn ymwneud ag achosion sifil). Mae'r Cyfarwyddiadau Ymarfer hyn yn gymwys, fel y bo'n addas, i achosion yn ymwneud â mater datganoli lle y bydd y Gymraeg o bosib yn cael ei defnyddio.

Deddf Achosion y Goron 1947 (Adran 19)

13. Lle y mae llys wedi penderfynu bod achos datganoli'n codi, bydd y Twrnai Cyffredinol yn rhoi unrhyw gydsyniad angenrheidiol i:

- (1) drosglwyddo'r achos i Ganolfan Llys y Goron yn y Llysoedd Barn, Parc Cathays, Caerdydd CF10 3PG, neu i gofrestrfa ranbarthol arall a gaiff (yn eithriadol) ei chyfarwyddo gan y llys; a
- (2) gynnal yr achos yng Nghaerdydd neu mewn lleoliad prawf arall a gaiff (yn eithriadol) ei chyfarwyddo gan y llys.

RHAN III

CYFARWYDDIADAU PERTHNASOL I ACHOSION PENODOL

Achosion adolygiad barnwrol; ceisiadau Swyddfa'r Goron yng Nghymru

- 14.1 Mae Gorchymyn RGL 53, atodlen 1 RTS yn cynnwys y drefn i'w dilyn mewn ceisiadau am adolygiad barnwrol.
- 14.2 Er gwaethaf Cyfarwyddyd Ymarfer 23 Mainc y Frenhines a ffurflenni enodedig 86A ac 86B¹¹ bydd cyfleusterau ar gael i geisiadau am arolwg barnwrol gael eu rhoi i'r Llysoedd Barn, Parc Cathays, Caerdydd, CF10 3PG os yw'r rhyddhad a geisir neu os yw sail y cais yn ymwneud â'r naill neu'r llall neu â'r ddau o'r canlynol:
 - (1) mater datganoli'n codi o DLC;
 - (2) mater yn ymwneud â Chynulliad Cymru, y gweinyddiad Cymreig, neu unrhyw gorff cyhoeddus Cymreig (gan gynnwys awdurdod addysg lleol) hyd yn oed os nad yw'n ymwneud â mater datganoli.

Gellir parhau i roi ceisiadau o'r fath i Swyddfa'r Goron yn Llundain, os yw'r ceisydd yn dymuno hynny.

- 14.3 Os caiff ceisiadau eu rhoddi yng Nghaerdydd rhaid ffeilio copi ychwanegol o'r cais fel y gellir ei gadw gan y Swyddfa yng Nghaerdydd. Caiff y cais gwreiddiol ei anfon ymlaen i Swyddfa'r Goron yn Llundain.
- 14.4 Os yw parti'n bwriadu codi mater datganoli, rhaid i'r rhybudd cais (yn ogystal â'r materion a restrir yng Ngorchymyn 53 RGL, rheol 3(2)(a)):
 - (1) nodi bod y ceisydd yn dymuno codi mater datganoli ac enwi darpariaethau perthnasol DLC; a

11 Mae Cyfarwyddyd Ymarfer 23 2C(2) Mainc y Frenhines yn darparu lle bynnag y bo'n ymarferol y dylid cychwyn achosion yn Llundain, er y gellir gwneud ceisiadau y tu allan i Lundain mewn achosion brys. Mae ffurflenni penodedig 86A ac 86B yn nodi mai Swyddfa'r Goron, Llysoedd Barn Brenhinol, Strand, Llundain, WC2A 2LL yw'r cyfeiriad i anfon ffurflenni iddo. Gobeithir y bydd y ffurflenni hyn yn cael eu newid i roi'r Llysoedd Barn, Parc Cathays, Caerdydd, CF10 3PG yn gyfeiriad arall ar gyfer Swyddfa'r Goron.

- (2) cynnwys crynodeb o'r ffeithiau a'r amgylchiadau a'r pwyntiau cyfraith yr honnir ar eu sail bod mater datganoli'n codi, gan wneud hynny'n ddigon manwl i alluogi'r llys i benderfynu a yw mater datganoli'n codi.

Achosion teulu mewn llysoedd ynadon, y llysoedd sirol a'r Uchel Lys

- 15.1 Mewn unrhyw achos lle y mae unrhyw gwestiwn yn codi ynglŷn â chodi plentyn, bydd y llys yn rhoi sylw i'r egwyddor gyffredinol fod unrhyw oedi wrth benderfynu'r mater yn debyg o niweidio lles y plentyn.¹²
- 15.2 Os yw'r RAT yn berthnasol, bydd y llys yn cydymffurfio â rheol 10.21.¹³
- 15.3 Os yw Rhan IV RAT yn berthnasol, bydd y llys yn cydymffurfio â rheol 4.23.¹⁴
- 15.4 Os yw LAT yn berthnasol, bydd y llys yn cydymffurfio â Rheolau 23 a 33A.¹⁵
- 15.5 Os caiff yr achos ei restru yng ngholofn (i) Atodiad 3 RAT neu Atodlen 2 LAT, rhaid i gopi o unrhyw rybudd a roddir i'r parti'on gael ei roi hefyd i'r rhai a nodir yng ngholofn (iv) Atodiad 3 neu Atodlen 2 fel y bo'n addas.

12 Adran 1(2), Deddf Plant 1989.

13 Noda Rheol 10.21: (1) Yn amodol i reol 2.3 [RAT] nid oes dim yn y rheolau hyn i gael ei ddeall mewn modd a fyddai'n hawlio bod unrhyw barti'n datgelu cyfeiriad ei drigfan breifat (neu un unrhyw blentyn) ac eithrio trwy orchymyn y llys. (2) Lle y bo parti'n gwrthod datgelu cyfeiriad wrth ddibynnu ar baragraff (1) uchod, bydd yn rhoi rhybudd o'r cyfeiriad hwnnw i'r llys yn Ffurflen C8 ac ni chaiff y cyfeiriad hwnnw ei ddatgelu i unrhyw un heblaw trwy orchymyn y llys.

14 Noda Rheol 4.23: (1) Er gwaethaf unrhyw reol llys i'r gwrthwyneb, ni chaiff unrhyw ddogfen, ac eithrio cofnod o orchymyn, a ddelir gan y llys ac sy'n ymwneud ag achos y mae [Rhan IV] yn berthnasol iddo, ei datgelu, ac eithrio i – (a) barti, (b) cynrychiolydd cyfreithiol parti (c) gwarcheidwad ad litem, (ch) y Bwrdd Cymorth Cyfreithiol, neu (d) swyddog lles, heb ganiatâd y barnwr neu'r barnwr rhanbarthol. (2) Ni fydd dim yn y rheol hon yn rhwystro rhoi rhybudd i'r awdurdod perthnasol gan y llys neu swyddog addas o dan gyfarwyddyd adran 37(1). (3) Ni fydd dim yn y rheol hon yn rhwystro datgelu dogfen a baratowyd gan warcheidwad ad litem ar gyfer dibenion – (a) galluogi person i gyflawni swyddogaethau a fynnir gan reoliadau a wnaed o dan adran 41(7); (b) cynorthwyo gwarcheidwad ad litem neu swyddog hysbysu (o fewn ystyr adran 65(1)(b) Deddf Mabwysiadu 1976) a benodir o dan unrhyw ddeddfiad i gyflawni ei swyddogaethau.

15 Noda Rheol 23: (1) Ni chaiff unrhyw ddogfen, ac eithrio cofnod o orchymyn, a ddelir gan y llys ac sy'n ymwneud ag achosion perthnasol ei datgelu, heblaw i – (a) parti, (b) cynrychiolydd cyfreithiol parti, (c) y gwarcheidwad ad litem, (ch) y Bwrdd Cymorth Cyfreithiol, neu (d) swyddog lles, heb ganiatâd clerc yr ustusiaid neu'r llys. (2) Ni fydd dim yn y rheol hon yn atal y llys neu glerc yr ustusiaid rhag rhoi gwybod am gyfarwyddyd o dan adran 37(1) i'r awdurdod perthnasol. (3) Ni fydd dim yn y rheol hon yn rhwystro datgelu dogfen a baratowyd gan warcheidwad ad litem ar gyfer dibenion – (a) galluogi person i gyflawni swyddogaethau a fynnir gan reoliadau a wnaed o dan adran 41(7); (b) cynorthwyo gwarcheidwad ad litem neu swyddog hysbysu (o fewn ystyr adran 65(1)(b) Deddf Mabwysiadu 1976) a benodir o dan unrhyw ddeddfiad i gyflawni ei swyddogaethau.

Noda Rheol 33A: (1) Nid oes dim yn y rheolau hyn i gael ei ddeall mewn modd a fyddai'n hawlio bod unrhyw barti'n datgelu cyfeiriad ei drigfan breifat (neu un unrhyw blentyn) ac eithrio trwy orchymyn y llys. (2) Lle y bo parti'n gwrthod datgelu cyfeiriad wrth ddibynnu ar baragraff (1) uchod, bydd yn rhoi rhybudd o'r cyfeiriad hwnnw i'r llys yn Ffurflen C8 ac ni chaiff y cyfeiriad hwnnw ei ddatgelu i unrhyw un ac eithrio trwy orchymyn y llys.

- 15.6 Rhaid i barti sy'n dymuno codi mater datganoli, lle y bo modd, ei godi (gan roi manylion llawn y darpariaethau y dibynnir arnynt) yn y cais neu ateb neu yn y gwrandawriad cyfarwyddiadau cyntaf lle y bo'n addas.
- 15.7 Os nad yw parti wedi codi mater datganoli fel uchod, rhaid i'r parti geisio caniatâd y llys i godi'r mater yn ddiweddarach.
- 15.8 Lle y mae llys wedi cyfeirio mater datganoli i lys arall ac wedi derbyn rhybudd o'r penderfyniad ar y cyfeirio, dylai'r mater cyhyd ag y bo modd gael ei roi gerbron yr un barnwr neu'r un ynâdon a ddeliodd â'r achos cyn y cyfeirio.

Achosion sifil yn y llysoedd sirol a'r Uchel Lys

- 16.1 Rhaid i barti sydd am godi mater datganoli nodi yn y ffurflen gais, neu os ef yw'r diffynnydd, yn yr amddiffyniad (neu dystiolaeth ysgrifenedig wedi ei ffeilio gyda'r gydnabyddiaeth cyflwyniad mewn cais Rhan 8) fod y cais yn codi mater datganoli a darpariaethau perthnasol DLC.
- 16.2 Rhaid i'r manylion cais neu amddiffyniad os yw'r mater datganoli yn cael ei godi gan y diffynnydd (neu dystiolaeth ysgrifenedig a ffeiliwyd gyda'r gydnabyddiaeth cyflwyniad mewn cais Rhan 8) gynnwys yn ddigon manwl y ffeithiau a'r amgylchiadau a'r pwyntiau cyfraith yr honnir ar eu sail bod mater datganoli'n codi i alluogi'r llys i benderfynu a yw mater datganoli'n codi yn yr achos.
- 16.3 Os yw'r rheolau dyrannu'n berthnasol ai peidio, os caiff cwestiwn ei godi yn ystod yr achos a allai fod yn fater datganoli, yna rhaid i wrandawriad cyfarwyddiadau gael ei gynnal a rhaid i'r mater gael ei gyfeirio i farnwr cylchdaith (mewn achosion llys sirol) neu i farnwr Uchel Lys (mewn achosion Uchel Lys) i benderfynu a oes mater datganoli'n codi ac i gael cyfarwyddiadau pellach.
- 16.4 Os yw parti'n methu â nodi yn y ddogfen briodol bod mater datganoli'n codi, ond os yw'r parti hwnnw wedi hynny'n dymuno codi mater datganoli, rhaid i'r parti hwnnw geisio caniatâd y llys.
- 16.5 Lle y bo unrhyw barti wedi nodi bod mater datganoli'n codi, ni ellir cael dyfarniad trwy ddiffyg.

Achosion troseddol yn Llys y Goron

- 17. Os yw'r diffynnydd am godi mater datganoli dylai ef wneud hynny yn y Gwrandawriad Ple a Chyfarwyddiadau.

Achosion troseddol a sifil yn llysoedd yr ynâdon

- 18.1(1) Lle y bo diffynnydd, sydd wedi ei gyhuddo neu sydd wedi cael gwybodaeth wedi ei gosod yn ei erbyn ef ynglŷn â thramgwydd droseddol ac sydd wedi nodi ple "Dieuog", am godi mater datganoli, dylai, lle y bo modd, roi manylion llawn y darpariaethau y dibynnir arnynt trwy roi rhybudd ysgrifenedig.

- (2) Lle y mae parti i gwyn, neu geisydd am drwydded am godi mater datganoli dylai, lle y bo modd, roi manylion llawn y darpariaethau y dibynnir arnynt trwy roi rhybudd ysgrifenedig.
 - (3) Dylid rhoi'r rhybudd hwn i'r erlyniad (ac i unrhyw barti arall os oes un) ac i'r llys cyn gynted ag sy'n ymarferol ar ôl cyflwyno ple "Dieuog" neu ar ôl gwneud y gwyn neu'r cais fel y bo'n addas.
- 18.2 Lle y caiff achos ei draddodi neu ei drosglwyddo i Lys y Goron gan yr ynadon, Llys y Goron sydd i benderfynu a oes mater datganoli'n codi.

RHAN IV

APELIADAU

Apeliadau i'r Llys Apêl (Adran Sifil a Throseddol)

- 19.1 Mae'r paragraff hwn yn berthnasol os yw mater datganoli'n codi mewn unrhyw apêl i Adran Sifil neu Adran Droseddol y Llys Apêl.
- 19.2 Mae'n bosibl bod y mater datganoli eisoes wedi codi yn y llys yr apelir yn erbyn ei benderfyniad. Gall y mater datganoli, serch hynny, godi am y tro cyntaf wrth apelio.
- 19.3 Lle y gwneir cais am ganiatâd i apelio, neu lle gwneir apêl pan nad oes angen caniatâd, rhaid i'r apelydd nodi yn y rhybudd cais (neu'r rhybudd apêl neu rybudd cynnig fel y bo'n addas):
 - (1) fod yr apêl yn codi mater datganoli a darpariaethau perthnasol DLC;
 - (2) yn ddigon manwl y ffeithiau a'r amgylchiadau a'r pwyntiau cyfraith yr honnir ar eu sail bod mater datganoli'n codi i alluogi'r llys i benderfynu a yw mater datganoli'n codi yn yr achos; a
 - (3) a ystyriwyd y mater datganoli yn y llys is, ac os felly, roi manylion y penderfyniad.
- 19.4 Ni chaiff apelydd geisio codi mater datganoli heb ganiatâd y llys ar ôl iddo ffeilio rhybudd cais; neu rybudd apêl neu rybudd cynnig (os nad oes rhybudd cais).
- 19.5 Lle y ceisir caniatâd i apelio a lle y mae parti i'r apêl am godi mater datganoli na chodwyd yn y llys is, bydd y llys yn penderfynu a oes mater datganoli'n codi cyn penderfynu rhoi caniatâd i apelio.

Apeliadau i Lys y Goron

- 20. Rhaid i rybudd apelio o benderfyniad llys yr ynadon i Lys y Goron nodi a ystyriwyd y mater datganoli yn y llys is, ac os felly, roi manylion y penderfyniad. Os nad ystyriwyd hyn, dylai'r rhybudd nodi:
 - (1) fod yr apêl yn codi mater datganoli a darpariaethau perthnasol DLC; a

- (2) yn ddigon manwl y ffeithiau a'r amgylchiadau a'r pwyntiau cyfraith yr honnir ar eu sail bod mater datganoli'n codi i alluogi'r llys i benderfynu a yw mater datganoli'n codi yn yr achos.

ATODIAD 1

DI 1

MATERION DATGANOLI

Rhybudd Mater Datganoli i'r Twrnai Cyffredinol ac i Gynulliad Cenedlaethol Cymru

[ENW'R ACHOS]

Bydded hysbys fod yr achos a grybwyllir uchod wedi codi mater datganoli fel y'i diffiniwyd gan Atodlen 8 Deddf Llywodraeth Cymru 1998. Rhoddir manylion y mater datganoli yn yr atodlen a atodir.

Mae'r rhybudd hwn yn diwallu gofynion rhybuddio o dan baragraff 5(1) Atodlen 8 Deddf Llywodraeth Cymru 1998. Gellwch gymryd rhan fel parti i'r achos hwn, cyhyd ag y bo'n ymwneud â mater datganoli (paragraff 5(2) Atodlen 8). Os ydych am wneud hyn rhaid i chi roi gwybod i'r llys trwy gwblhau'r ffurflen atodedig, a'i dychwelyd i'r llys yn [cyfeiriad] erbyn [dyddiad].

DYDDIAD

At: Y Twrnai Cyffredinol
Cynulliad Cendlaethol Cymru
Partion eraill (lle y bo'n addas)

DI 2

MATERION DATGANOLI

Rhybudd o fwriad y Twrnai Cyffredinol neu Gynulliad Cenedlaethol Cymru i ddod yn barti i achos, cyhyd ag y bo'n berthnasol i fater datganoli, o dan Baragraff 5(2) Atodlen 8 Deddf Llywodraeth Cymru 1998

Yn [enw'r llys]

[enw'r achos]

Bydded hysbys fod y [Twrnai Cyffredinol] [Cynulliad Cenedlaethol Cymru] yn bwriadu cymryd rhan fel parti i'r achos, cyhyd ag y bo'n ymwneud â mater datganoli fel a ganiateir gan baragraff 5(2) Atodlen 8 Deddf Llywodraeth Cymru 1998 mewn perthynas â'r mater datganoli a godwyd gan [], y derbyniwyd rhybudd ohono gan y [Twrnai Cyffredinol] [Cynulliad] ar [].

[Mae'r [] hefyd yn ei gwneud yn hysbys ei fod [yn mynnu bod y mater yn cael ei gyfeirio i] [yn dal i ystyried a ddylai fynnu bod y mater yn cael ei gyfeirio i] Bwyllgor Barnwrol y Cyfrin Gyngor o dan baragraff 30 Atodlen 8 Deddf Llywodraeth Cymru 1998.]

[DYDDIAD]

Ar ran y [Twrnai Cyffredinol] [Cynulliad Cenedlaethol Cymru]

At: Glerc y llys yn []
Y partion i'r achos
[Twrnai Cyffredinol] [Cynulliad Cenedlaethol Cymru]

DI 3

MATERION DATGANOLI

Rhybudd gan y Twrnai Cyffredinol neu Gynulliad Cenedlaethol Cymru eu bod yn mynnu bod y mater datganoli'n cael ei gyfeirio i Bwyllgor Barnwrol y Cyfrin Gyngor

Yn y [llys]

[enw'r achos]

Mae'r [Twrnai Cyffredinol] [Cynulliad Cenedlaethol Cymru] yn ei gwneud yn hysbys fod rhaid cyfeirio'r mater datganoli, a godwyd yn yr achos uchod y mae'n barti iddo, gael ei gyfeirio i Bwyllgor Barnwrol y Cyfrin Gyngor o dan baragraff 30 Atodlen 8 Deddf Llywodraeth Cymru 1998.

[DYDDIAD]

Ar ran y [Twrnai Cyffredinol] [Cynulliad
Cenedlaethol Cymru]

At: Glerc y llys yn []
Y partïon i'r achos
[Twrnai Cyffredinol [[Cynulliad Cenedlaethol Cymru]

DI 4

MATERION DATGANOLI

Cyfeirio mater datganoli gan y llys neu dribiwnlys i [Uchel Lys] [Lys Apêl] [Bwyllgor Barnwrol y Cyfrin Gyngor]

Yn y [llys]

[enw'r achos]

Gorchmynnir cyfeirio'r mater(ion) datganoli a nodir yn yr atodlen [i'r Uchel Lys] [i'r Llys Apêl] [i Bwyllgor Barnwrol y Cyfrin Gyngor] i'w benderfynu yn unol â pharagraff [] Atodlen 8 Deddf Llywodraeth Cymru 1998.

Gorchmynnir ymhellach fod yr achos yn cael ei ohirio nes bod [yr Uchel Lys] [y Llys Apêl] [Pwyllgor Barnwrol y Cyfrin Gyngor] yn penderfynu ar y mater[ion] datganoli neu nes gorchymyn pellach.

DYDDIAD

Barnwr/clerc y llys ynadon
Cadeirydd y Tribiwnlys
[Cyfeiriad]

CYFEIRIO SGERBWD I'W ATODI WRTH FFURFLEN DI 4

Yn y [llys]

[enw'r achos]

- a) [Y cwestiwn a gyfeiriwyd.]
- b) [Cyfeiriadau'r partïon]
- c) [Datganiad cryno o gefndir y materion gan gynnwys –
 - i. Ffeithiau'r achos gan gynnwys unrhyw ganfyddiadau o ffaith gan y llys cyfeirio neu lysoedd is; a
Y prif bynciau yn yr achos a haeriadau'r partïon ynglŷn â hwy;]
 - ch) [Y ddeddf berthnasol gan gynnwys darpariaethau perthnasol Deddf Llywodraeth Cymru 1998]
- d) [Y rhesymau pam ystyrir bod ateb i'r cwestiwn yn angenrheidiol ar gyfer dibenion gwaredu'r achos.]

[Caiff yr holl ddyfarniadau a roddwyd eisoes yn yr achos eu hatodi wrth y cyfeirio hwn.]

ATODIAD 2

CYFEIRIADAU

1. Rhaid i hysbysiadau i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gael eu hanfon at Gwnsel Cyffredinol Cynulliad Cenedlaethol Cymru, Adeiladau'r Goron, Parc Cathays, Caerdydd. Rhif ffacs 01222 826798.
2. Rhaid anfon hysbysiadau at y Twrnai Cyffredinol i Siambrau'r Twrnai Cyffredinol, 9 Buckingham Gate, Llundain, SW1E 6JP. Rhif ffacs 0171 271 2433.
3. Gellir anfon cyfeirio i Swyddfa'r Goron o dan baragraff 14.2 y Cyfarwyddyd Ymarfer i Swyddfa'r Goron, Llysoedd Barn Brenhinol, Strand, Llundain WC2A 2LL; neu i'r Llysoedd Barn, Parc Cathays, Caerdydd, CF10 3PG (2 gopi).

NODYN EGLURHAOL

4. Y cyfeiriadau a'r rhifau ffacs uchod yw'r wybodaeth orau sydd ar gael, serch hynny y mae'n bosibl i'r rhain (yn enwedig y rhifau ffacs a'r cyfeiriad am Hysbysiadau i'r Cynulliad) newid, a byddai felly'n ddoeth cadarnhau'r rhifau cyn anfon gwybodaeth.